پیچ‌وخم شکایت دانش‌آموزان از اولیای مدرسه

مسیر اثبات وقوع جرم برای شاکیان دشوار است

علی مجتهدزاده
وکیل پایه‌یک دادگستری

یکی از مشـکلات مهم نظام حقوقی و مجموعـه قوانین ایران، عدم توجه به حقوق و شأنیت «روان» و «شخصیت» شهروندان است. به این معنا که نه در این زمینه اهمیت موضوع در قوانین کشور چندان که باید به رسمیت شناخته شده و نه مهم‌تر اینکه برای خدشه به آن توسط عوامل مختلف چنانچه نیاز است مانع و مجازات تعیین شـده است. به همین سبب اسـت که می‌بینیم از نظر حقوقی آنچه در چارچوب‌هایی نظیر آزار و اذیت و تجاوز به حریم دیگران تعریف شـده بیشـتر دارای وجوه مادی هسـتند تا وجوه معنوی و شخصیتی. مهم‌تر اینکه در مرحله اجرا ضعف قوانین دوچندان می‌شـود و امکان استحقاق حقوق افراد به دلایل مختلف کاهش می‌یابد.

مصـداق یکی از همیـن موضوعـات در روزهای اخیر، انتشـار فیلـم رفتار تحقیرآمیز مسـئول یکی از مدارس با دانش‌آموزان و چیدن موی سر آنها بود که واکنش‌های زیادی در شـبکه‌های اجتماعی به همراه داشـت. این موضوع مثل بسـیاری از موضوعات دیگر، یکی از سؤالاتی که در پی داشت این بود که امکان احقـاق حقوق دانش‌آموزان بابت این رفتـار تحقیرآمیز و اقدام اولیای آنها برای چنین کاری چقدر است؟

برخورد با رفتار تحقیرآمیز آن مسـئول مدرسه در دو چارچوب می‌تواند انجام شـود؛ چارچوب اول چارچوب اداری است. به این معنا که دستگاه اداری متبوع این فرد طبق ضوابط و مقررات خود و در پی رفتار ناشایست این فرد و تأثیر منفی آن روی افکار عمومی اقدام به برخورد انضباطی با وی بکند. اما نکته این اسـت کـه انجام چنین برخوردی بـه دلیل ضعف‌های سـاختاری و مقرراتی نهادها و وزارتخانه‌های کشور الزاما دارای ضمانت نیست. به عبارتی دستگاه و نهاد مذکور الزاما مجبور به چنین کاری نیسـت و می‌تواند طبق سلیقه و تصمیم مستقلی در ایـن رابطه عمل کند. مهم‌تر اینکه در اقدام نهایی هم بیشـتر از آنکه فرایندها و مقررات تعیین‌کننده نوع برخورد اداری و انضباطی باشند، تصمیم مدیران در این زمینه‌ها ملاک است.

فـارغ از ضوابط و مقررات اداری، در قوانین عمومی کشـور می‌توان مواردی یافت که به ممنوعیت و تعیین حدود و ثغور برای این نوع رفتارها پرداخته است. ازجمله برای مثال ماده ۷۷ آیین‌نامه انضباطی مدارس که گفته «اعمال هرگونه تنبیـه از قبیـل اهانت، تنبیه بدنی و تعیین تکالیف درسـی جهـت تنبیه ممنوع اسـت». همچنین ماده ۲ قانـون حمایت از کودکان و نوجوانـان مصوب ۱۳۸۱ مقرر می‌دارد: «هر نوع اذیت و آزار کودکان و نوجوانان که موجب شـود به آنان صدمه جسـمانی یا روانی و اخلاقی وارد شود و سلامت جسم یا روان آنان را به مخاطره اندازد ممنوع اسـت». در ماده ۴ همین قانون مجازات مشـخصی برای چنین افعالی در نظر گرفته شـده اسـت که می‌گوید: «هرگونه صدمه و اذیت و آزار و شکنجه جسمی و روحی کودکان و نادیده‌گرفتن عمدی سلامت و بهداشت روانی و جسمی و ممانعت از تحصیل آنان ممنوع و مرتکب به سه ماه و یک روز تا شـش ماه حبس و یا تا ۱۰ میلیون ریال جـزای نقدی محکوم می‌گردد». نکته اما این اسـت که وقتی به مرحله عمل می‌رسـیم، معلوم نیست صدمات مورد اشـاره قانون‌گذار در این مواد قانونی چیسـت. به عبارتی قانون دارای صراحت لازم نیست و همین مسئله آن را تفسیرپذیر و در نهایت به لحاظ ضمانت اجرائی، سسـت می‌کند. خصوصا اینکه همین قانون برای ۱۹ سـال پـس از تصویب آن یعنی تا خرداد ۱۴۰۰ دارای آیین‌نامه اجرائی نبود و تنها کمتر از یک سال است که آیین‌نامه اجرائی آن ابلاغ شده.

اما جز این در قوانینی همچون قانون مجازات اسـلامی ما نشـان چندانی از تعیین تکلیف این نوع مسائل نمی‌بینیم و همین‌طور قوانین موضوعه چندان قوی نیـز در حوزه‌هایی مانند آموزش و پرورش نداریم که بتواند نوع رفتار مسـئولان مدرسـه و معلمان با دانش‌آموزان را ذیل یک نظـم منطقی و با تضمین رعایت حقـوق دو طرف قرار دهد. با این حال در همین شـرایط موجود هم امکان طرح شـکایت بر اساس مواد ذکرشده قانون حمایت از کودکان و نوجوانان وجود دارد و مجازات نسـبی نیز برای آن تعیین شـده اسـت. اما محل ابهام اینجاست که اثبات وقوع جرم به معنایی که در قانون ذکر شـده اسـت، برای شـاکیان مسیر آسانی ندارد.

ترکه تیز آموزش و پرورش

چرا ناظم متخلف معرفی نشد؟

شرق: انتشـار ویدئویی جنجالی از قیچی‌کردن موهای دانش‌آموزان یک مدرسه به دست ناظم در روزهای اخیر در شـبکه‌های اجتماعی خبرساز شد. این کلیپ چهره دانش‌آموزانی را نشان می‌دهد که در صف حیاط مدرسه هستند و منتظر برای اینکه وارد کلاس‌ها شـوند؛ اما به ناگاه یکی از اولیای مدرسه که به نظر می‌آید ناظم مدرسه باشد، در تصویر حاضر می‌شود و با قیچی سـراغ موهای دانش‌آموزان می‌رود. این فرد با حالتی تند پسران دانش‌آموز را که همه آنها در رده سنی کودک قرار دارند، با شدت می‌کشد و دسته‌ای از موهای‌شان را کوتاه می‌کند.

کوتاهی موهای دانش‌آموزان پسر در مدارس از قدیم وجود داشته اسـت؛ موضوعی که با تکیه بر بهداشت ایجاد شد و هدفش این بود که با کوتاهی موها، دانش‌آموزان را از گزند بیماری‌های پوستی شبیه به شپش محفوظ نگه دارد. حساسیتی که به نظر می‌رسید با رشد و پیشرفت سطح بهداشت در کشور کمتر شود یا نحوه برخورد با آن در چارچوبی طبیعی پیش برود، نه اینکه تبدیل به ابزار کنترل‌گری باشد. انتشار این ویدئو در شبکه‌های اجتماعی خیلی زود باعث شد تا مردم از تجربه زیسـته خود در دوران مدرسه بنویسند؛ از سخت‌گیری‌هایی که برخی از اولیای مدرسـه نسبت به این موضوعات داشتند و گاهی با برخوردها تند و سـلبی دسـت به تنبیه دانش‌آمـوزان می‌زدند. نگاهی به شبکه‌های اجتماعی به‌خوبی پرده از برخی از این تجارب برمی‌دارد. برای مثال زنی که نوشـته بود: «در آسـتانه ۴۰ سالگی یاد روزی افتادم که به خاطر به همراه داشتن پوستر دروازه‌بان تیم ملی فوتبال در کیفم، سـه روز از مدرسه اخراج شدم» یا مردی که نوشته بود: «حالا شـما برای این کودکان غصـه خوردید، اما یک روز هم در مدرسـه، همه ما را به صف کردند. ۴۰ پسری را که قرار بود سال بعد وارد دانشـگاه شـویم، به صف کردند و با ماشین، موهای همه ما را تراشیدند. حس حقارتی که آن لحظات تحمل کرده بودم، هیچ‌وقت از خاطرم نمی‌رود». پسری دیگر که این روزها خدمت سربازی را پشت سـر می‌گذارد، این‌طور نوشته است: «همه عمرمان با همین رفتارها طی شـد. وقتی مدرسـه می‌رفتیم تنها زبانی که بلد بودند با پسرها حرف بزنند، زبان کتک و تحقیر بود. فرصت نشد راهی دانشگاه بشوم، اما حالا در سـربازی هم اوضاع همین است. چیزی در زندگی ما قرار نیسـت فرق بکند». صادق ستاری‌فرد، سـخنگوی وزارت آموزش و پرورش، در صفحه شـخصی خود درخصـوص ماجرای کوتاه‌کردن موهای سـر دانش‌آموزان در یک مدرسه نوشـت: «وَ لَقَدْ کَرَّمْنَا بَنِی آدَمَ» و ما فرزندان آدم را بسـیار گرامی داشـتیم؛ رفتار فرد خاطی با دانش‌آموزان عزیز مطابق ماده ۸ قانون رسیدگی به تخلفات اداری، «اعمال و رفتار خلاف شـئون اداری یا شـغلی اسـت» که از طریق هیئت رسـیدگی به تخلفات اداری و تنبیهات موضوع ماده ۹ قانون مذکور رسیدگی می‌شود. او اگرچه به این موضوع واکنش نشان داد، اما فرد متخلف هنوز معرفی نشده است. حال آنکه به نظر می‌رسد معرفـی چنین چهره‌هایـی و برخورد قانونی با آنهـا بتواند از تکرار تخلفـات این‌چنینی بکاهد؛ بااین‌حال هنوز هیچ اتفاق روشـنی رخ نداده اسـت. اما جدی‌ترین واکنش مربوط به سخنگوی دولت بود؛ آنجا که علی بهادری‌جهرمی در توییتی دراین‌باره نوشـت: متخلفی کـه کرامت دانش‌آموزان را حفظ نکرده بود، به هیئت رسـیدگی به تخلفات اداری معرفی شد، مدیر و معاون مدرسه نیز استعفا دادند. برخورد ناظم مدرسـه در این ویدئو به‌عنوان مصداقی از خشـونت علیه کودکان مطرح شده است. اینجاست که لزوم استفاده از قوانین بازدارنده برخورد با این تخلفات بیش از گذشـته حس می‌شود. دو سال پیش، لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان پس از سال‌ها ماندن پشت در مجلس شورای اسلامی بالاخره از سوی شورای نگهبان تأیید و تبدیل به قانون شد، اما مشخص نیست چرا به کمک همین قانون به برخورد با تخلفات این‌چنینی پرداخته نمی‌شود. تنها دو هفته از زمان بازگشایی مدارس پس از دو سـال تعطیلی به خاطر شیوع ویروس کرونا گذشـته است. فیلمی منتشر شـد از معلمی که دانش‌آموز را کتک می‌زنـد. ویدئویی دیگر از برخورد تحقیرآمیز ناظم مدرسـه با دانش‌آموزان خبر می‌دهد. در هادیشهر دیوار روی سر دانش‌آموزان ریزش می‌کند و همه اینها در حالی رخ می‌دهد که قرار اسـت آینده این کشور به دست همین کودکان رقم بخورد.

آموزش‌وپرورش؛ جزئی از یک کل

دانش‌آموزان را از فضای مدرسه گریزان کرده‌اند

محمدرضا نیک‌نژاد
معلم و کارشناس حوزه آموزش

رفتاری را که ناظم آن مدرسـه با دانش‌آموزان کرد و موهای سرشـان را به شـکل تندی با قیچی کوتاه کرد، می‌توان از منظرهای مختلف نگاه کرد و نکته مهم این اسـت کـه نمی‌توانیم این موضوع را از یـک تصویر کلی جامعه جدا کنیم. جامعه ما مثل یک جورچین است که مدرسه بخشی از آن است. همان‌طور که اداره‌ها، دانشگاه، پارک‌ها و محیط‌های اقتصادی، سیاسی و امنیتی هم بخش‌هایی از این جورچین هستند، آموزش و پرورش هم بخشـی از این پازل اسـت و حالا این جورچین نهایتا به یک تصویر یکسان یا هماهنگ رسـیده که ما آن را تحلیلی و رصد می‌کنیم. مثلا اتفاقی که در مشـهد رخ داده بود؛ یک عده زن برای تماشـای بازی فوتبال تیم ملی کشورشـان مقابل ورزشگاه رفته بودند، در آنجا اسپری فلفل می‌پاشند؛ یعنی تنهاترین و کوتاه‌ترین راهی که به ذهن مسئول برقراری نظم می‌رسد، زدن بر سر مردمی است که حرفی برای گفتن دارند. همین فضا در آموزش و پرورش نیز دیده می‌شود. بارها اولیای مدرسه از الزام کوتاه‌کردن موها می‌گویند و دانش‌آموز توجهی نمی‌کند. نتیجه چه می‌شود؟ برخورد همان ناظم مدرسه در صف. تشابه در چیست؟ اعتراضات سال‌های ۹۸ و ۹۶ را هم نگاه کنید، همین است. دم‌دست‌ترین ابزار برخورد قهری و سلبی با افرادی است که خلاف دیدگاه غالب حرکت می‌کنند. اما موضوع دانش‌آموزان برجسـته می‌شود؛ چون این کودکان سن کمی دارند و حقوقی دارند که باید به رسـمیت شـناخته شـود. از طرف دیگر هم کوتاه‌ترین دیوار، دیوارِ آموزش و پرورش و معلم اسـت. من البته مخالف رسانه‌ای‌شدنش نیستم؛ چون این یک درد اسـت و تا زمانی که درد را نشناسـیم، نمی‌توانیم دارو و درمانی هم برایش تجویز کنیم. پس با روبه‌روشدن با این موارد البته که موافق هستم اما می‌خواهم بگویم که چنین برخوردهایی محدود به یک نهاد خاص نیسـت. نکته دیگر این موضوع اینکه بسیاری از ما به عنوان شهروند، مردم، معلم و خانواده، حقوق خودمان را نمی‌شناسیم. برای همین هم هست که در بسیاری از موارد، وقتی چنین مواردی رخ می‌دهد، حق را به کسی می‌دهیم که زور را اعمال می‌کند. اگر مردم به این حقوق اشراف داشته باشند، نه شـهروند و معلم و نه دانش‌آموز و خانواده اجازه تجاوز به حقوق خودش را نمی‌دهد. به نظر می‌آید به جای آن همه آموزه ایدئولوژیکی که ما در زمان مدرسـه و دانشـگاه و تربیت معلم برقرار کردیم، جای آموزش حقوق خالی اسـت. خود من هم این تجربه را داشـته‌ام که در سـال دوازدهم موهایم را با همین رفتار و برخورد تحقیرآمیز تراشیدند. در حالی که به راحتی می‌توان چارچوبی تعیین کرد که مثلا موهای دانش‌آموز پسـر تا اندازه‌ای بلند نشود. اما باید توجه کرد که امروزه با قدیم متفاوت است. این محدودیت‌ها وجود دارد اما متأسـفانه تحت سـلیقه مدیـر و ناظم قرار می‌گیـرد و یک حکم کلی ندارد. از روزی که این ماجرا ایجاد شـد، خوشـبختانه با گسترش شبکه‌های اجتماعی و دسترسـی عموم شـهروندان به این فضا، شاهد این هستیم که بسـیاری از مردم درباره تجربه‌های شخصی خودشان از دوران مدرسه می‌گویند؛ از دورانی که به مراتب بدتر از امروز بود و برای دختران بیش از پسران دشوار بوده است. البته برخی از اولیای مدرسه رفتارهای نادرسـتی می‌کنند اما موضوع ما صرفا شـخصی نیست، موضوع کلی‌تر و به شکل عمومی است. شکل عمومی رفتارهایی که موجب گریزان‌شدن بچه‌ها از ساختار مدرسه و یادگیری می‌شود. این موضوع در آینده به‌شدت به نسل‌های تحت فشار آسیب می‌رسـاند. نخستین کاری که باید در یک ساختار آموزشی و کلاس انجام دهیم، باید این باشـد که دانش‌آموز با آرامش و حس امنیت در کلاس بنشیند. اینها مقدمات کار است و بدون رعایت این موارد اساسـا یادگیری و آمـوزش رخ نمی‌دهد. هنوز یکی، دو هفته از مدرسـه نگذشته، بسیاری از بچه‌ها خسته شـده‌اند؛ چون تحت فشار شدید هستند و از حضور در مدرسـه لذت نمی‌برند. شما مقایسه کنید مدرسه‌های خارج از کشور را که سالن ورزشی دارند، سـاعت‌های طولانی ورزشـی و جدی دارند، ناهار گرم می‌خورند، تجربه موسیقایی در مدرسه دارند، دورهمی‌های شاد در مدرسه برگزار می‌شود، اما اینجا چنین مواردی وجود ندارد که موجب شـکنجه دانش‌آموزان می‌شـود. فضای فیزیکی به این شـکل و فضای غیرفیزیکی هم با این رفتارهای تند و تحقیرآمیز تا همیشه در یاد و خاطره آنها می‌ماند.

جدول ۴۲۰۲ • طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- پاسـبان قدیـم- برملاکـردن- خلق‌وخـو ۲- دیـن رایج در هند- نت‌های موسـیقی را روی این خطوط می‌نویسـند- دهقان ۳- ازدواج‌نکرده- شاعر بافقی- پول کره‌جنوبی ۴- زیردسـت- بسیار مشتاق و آرزومند- سـال ۳۶۵روزه ۵- دل‌آزار کهنه- روزها- مهربان- انتها ۶- ستاره نامی سینمای فرانسه در دهه هفتاد- نور اندک ۷- مربوط به هنر- قابله- اختاپوس ۸- موسـیقی سـیاهان آمریـکا- قدیمی‌ترین پارک تهران- کاشـتنی انفجاری ۹- لقب وزیران دوره قاجار بود- نوعی اجاق برقی- آهن‌ربا ۱۰- سخن آمیخته به ریشخند- حرکتی در ژیمناستیک ۱۱- باده- یک‌دنده- رمانی نوشـته رضا امیرخانی- ریـه ۱۲- دل‌آزردگی- اولین رقم از سـمت راسـت عدد- پایـان و آخر ۱۳- پسـوند شـباهت- از مراحل سـلوک عارفان- شیره چغندر قند ۱۴- واحد غیررسـمی پول ایران- سنگی قیمتی- استوار و محکم ۱۵- پرستش خداوند- صادق و صمیمی- اهل هند

عمودی:

۱- شـیطان- واحـد صوتی در زبـان- چندمرتبه ۲- عامـل انتقال صفات ارثی- نام اصلی مسـتر بین، کمدیـن انگلیسـی ۳- انسـان- مرتعـش- یکی از سـه حالت ماده ۴- دوره‌ای از عمر انسـان- زیر سـر گذاشته بخوابید- تخم‌مرغ انگلیسی ۵- برگه دریافت کالا- بسـته نرم‌افزاری- ساعت قدیمی ۶- غزوه سال سوم هجرت- سـیب آذری- ابزار لحیم‌کاری ۷- نت چهارم- همیشه- حوضچه آب ولرم ۸- دربرگرفتن- ملیح- مترسـک ۹- از دین‌برگشتن- شهری در استان مرکزی- جای پا ۱۰- نمایش‌نامه‌ای نوشته نغمه ثمینی- تنگه حیاتـی خاورمیانه- طرح و الگـو ۱۱- مکمل رنگ نارنجی- ماده اصلی- دست شکسته ... گردن است ۱۲- حیوان بارکش- عصیان و سرکشی- نشریه‌ای که هر ماه یک بار منتشر می‌شود ۱۳- ضرورت- ظالم و زورگو- اهل سنت‌بودن ۱۴- دیکتاتور شیلی که دولت سالوادور آلنده را سرنگون کرد- تصرف در مالی ۱۵- بافت شفاف جلوی چشم- ضمیری عربی- از مذاهب چهارگانه اهل سنت

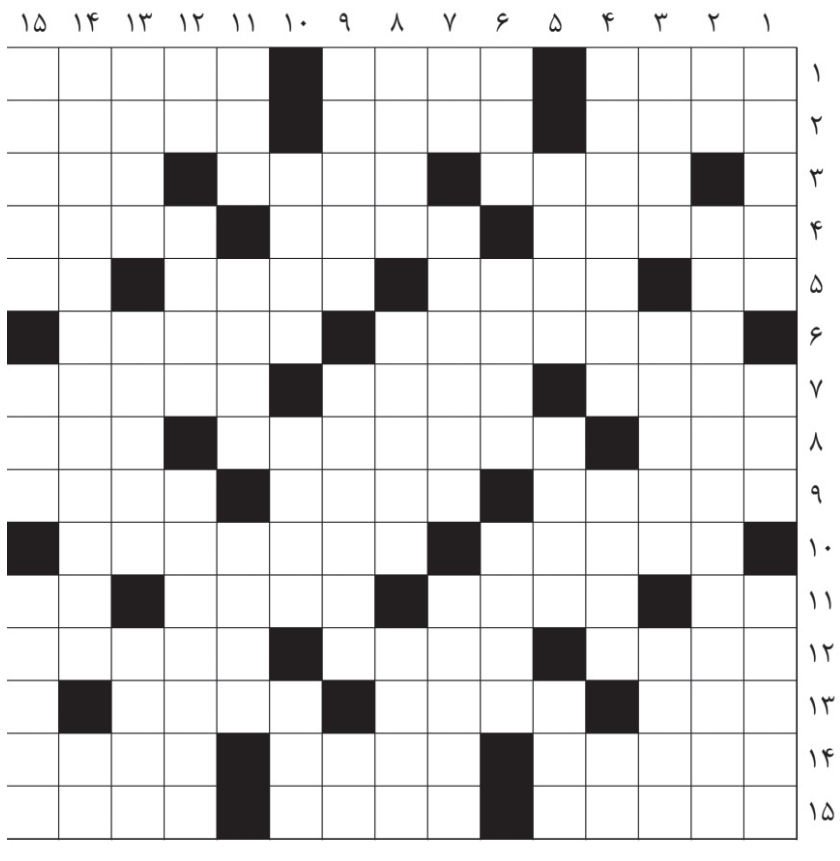

سودوکو سخت ۳۱۹۸

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

	۸			۵				۳
۱							۷	۹
			۶			۵		
۶	۳		۹	۲				۵
				۶				
۵				۸	۳		۹	۶
		۱			۴			
۸	۵							۲
۴				۷			۸	

سودوکو ساده ۳۱۹۸

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

		۸				۳	۶	۱
	۹		۱		۶		۷	
۵								
					۸	۶	۴	۳
۶	۷		۳		۱		۸	۲
۸	۳	۹	۴					
								۴
	۸		۹		۵		۳	
۳	۵	۶				۷		

حل سودوکو سخت

۸	۲	۳	۵	۱	۶	۷	۹	۴
۷	۹	۵	۲	۳	۴	۱	۶	۸
۶	۱	۴	۹	۷	۸	۲	۳	۵
۲	۸	۶	۷	۹	۱	۵	۴	۳
۵	۷	۱	۴	۶	۳	۹	۸	۲
۴	۳	۹	۸	۵	۲	۶	۱	۷
۳	۵	۷	۱	۴	۹	۸	۲	۶
۹	۶	۲	۳	۸	۵	۴	۷	۱
۱	۴	۸	۶	۲	۷	۳	۵	۹

حل سودوکو ۳۱۹۷

۱	۸	۳	۹	۴	۶	۲	۷	۵
۷	۲	۴	۳	۵	۸	۱	۹	۶
۶	۵	۹	۱	۲	۷	۸	۳	۴
۳	۴	۷	۲	۱	۵	۹	۶	۸
۲	۶	۱	۸	۳	۹	۵	۴	۷
۵	۹	۸	۷	۶	۴	۳	۲	۱
۸	۳	۵	۶	۷	۲	۴	۱	۹
۴	۱	۶	۵	۹	۳	۷	۸	۲
۹	۷	۲	۴	۸	۱	۶	۵	۳
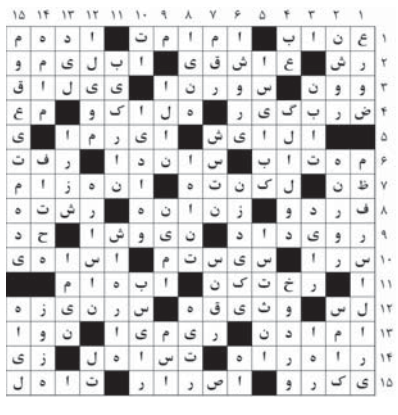
حل جدول ۴۲۰۱